

Transition Towns Vallei

Samen aan de slag om ons eigen huis, straat, stad en streek duurzaam te maken en onafhankelijk van fossiele brandstof

Nieuwsbrief 7 - november 2011

TT Vallei werkt mee aan een klimaatneutrale Vallei

De kerngroep van Transition Town Vallei en de werkgroep energie werken mee aan het initiatief van de gemeente Wageningen om in 2030 klimaatneutraal te worden. TT Vallei wil graag initiatieven van burgers en maatschappelijke organisaties voor een klimaatneutraal Wageningen stimuleren en ondersteunen. En natuurlijk zijn dergelijke burgerinitiatieven ook toepasbaar elders in de Vallei. In deze Nieuwsbrief meer daarover.

Esther Schoenmaker en Wim Haver

Transition Town Café op donderdag 24 november

Het Transition Town Café is verplaatst naar de laatste donderdagavond van de maand. De volgende is op donderdag 24 november. We starten om 20.00 uur in het huis van Happiness aan het Conventplein nr 59 tegenover café Het Gat. Hier bespreken we de voortgang van burgerinitiatieven in het kader van Wageningen klimaatneutraal 2020.

Om 21.30 uur zetten we de bijeenkomst voort met een drankje in Vreemde Streken, het duurzame restaurant aan het Conventplein.

Bijeenkomsten klimaatneutraal Wageningen

TT Vallei organiseerde op 22 september in de Junushoff een open space bijeenkomst om samen ideeën te bedenken voor een bijdrage aan klimaatneutraal Wageningen. Er werden spontaan groepen gevormd om ideeën verder door te denken, zoals het zorgen voor minder mobiliteit door meer te organiseren in je eigen stad, het oprichten van een duurzaam energiebedrijf, een project eetbaar bos en de oprichting van een duurzaam buurtcentrum, een project warmtefoto's waarmee warmte-lekken van huizen in beeld worden gebracht en een oproep voor een duurzamere inrichting van de economie waarin werkzoekenden meer

kansen krijgen. Een groepje dacht na over hoe je alle Wageningers kunt bereiken bij projecten rondom klimaatneutraliteit.

Op 12 oktober presenteerde de gemeente alle verzamelde ideeën. Het waren er 250. Ook op deze avond werden weer groepen gevormd die ideeën konden bedenken. Hieruit kwam het initiatief naar voren voor een Food Education Wageningen, ideeën voor buurtcentra en activiteiten op scholen gericht op energiebesparing, reparatiecafés e.d. en de oprichting van een kennisplatform voor bedrijven voor energiebesparing en duurzaam ondernemen.

De verslagen zijn te lezen, via onze website <http://vallei.transitiontowns.nl>.

Duurzaam Energiebedrijf Wageningen in oprichting

Het duurzaam energiebedrijf Wageningen is in oprichting. De gemeente Wageningen organiseerde op 7 november een bijeenkomst voor alle initiatiefnemers voor een dergelijk bedrijf, de Stichting Windenergie Wageningen, de Stichting zonne-energie Wageningen, Transition Town Vallei en Henk Monshouwer als particulier initiatiefnemer voor een energiebedrijf Noordwest. Daar werd besloten gezamenlijk verder te gaan als één koepelorganisatie, waaruit allerlei deel initiatieven kunnen voortkomen, zoals het energiebedrijf Noordwest, verdere acties voor windenergie en zonnepanelen in Wageningen. Ook initiatieven in Ede of andere steden in de buurt kunnen er op aanhaken, om te vermijden dat iedereen het eigen wiel moet uitvinden.

Een projectgroep is gevormd met een kernteam van mensen die een dag per week willen meedoen aan de voorbereiding van de energiebedrijf. Een startsubsidie zal worden aangevraagd bij de gemeente. Verdere subsidie zal nodig zijn. Hiervoor zullen projectplannen worden opgesteld. De presentatie van het energiebedrijf en de werving van leden voor de corporatie zal in januari 2012 plaats vinden.

Meer informatie? Mail naar LDEBWageningen@gmail.com

Een nieuwe spijkerbroek door kledingruilochtend

Op zaterdag 12 november organiseerden Jeanine en Saskia een kledingruilochtend voor vrouwen in de TT werkruimte aan de Hesselink van Suchtelenweg. Met hulp van Erik Groen en Heeltsje Graansma is onze werkruimte een stuk gezelliger geworden door aankleding met doeken, posters en een geluidsinstallatie. Voor de kledingruil waren er zelfs pashokjes gemaakt.

De ochtend werd georganiseerd voor vrouwen die behoefte hebben aan een gratis 'nieuwe' outfit. Het was de gelegenheid om je kast op te ruimen en kleding die je niet meer wilt, maar nog wel goed is, een tweede leven te gunnen. De kledingruil vond plaats aan de hand van een aantal huisregels, zoals het verzoek om minstens 3 kledingstukken mee te nemen en de kleding moest uiteraard schoon, gewassen en in goede staat zijn.

Verder mocht het alles zijn, maar ondergoed, panty's en sokken mochten thuis blijven. Zo'n 15 vrouwen kwamen naar onze ochtend. En ikzelf was helemaal blij, want ik was op zoek naar een spijkerbroek en die heb ik gevonden! Esther

---

Werkgroep energie

De werkgroep energie doet mee aan de activiteiten voor een klimaatneutraal Wageningen. Op de Molenmarkt presenteerden we een energiequiz, die duidelijk maakt hoeveel CO2 er nodig is voor een kilo voedsel. Ook zijn er informatiefolders gemaakt voor aanschaf van zonnepanelen of investeren in windenergie.

De werkgroep is betrokken bij de voorbereiding van de lokale energiemaatschappij. In het Transition Towns café van 25 oktober was een spreker uitgenodigd van Lochem Energie. Zij hebben na een jaar voorbereiding een lokaal energiebedrijf opgericht (zie verslag 25 oktober op onze website).

Daarnaast nemen we deel aan de Denktank van de Stichting Zonne-energie Wageningen. Dit is een begeleidingsgroep bestaande uit de gemeente, Wageningen Universiteit, Woningstichting, een aantal bedrijven en Transition Town. De Stichting zoekt uit hoe de komende jaren op daken van bedrijven en burgers 2 MW zonne-energie kan worden gerealiseerd. Een plan van aanpak is in september vastgesteld. Op dit moment is een actie gestart voor kleinere bedrijven die tot medio december via allerlei belastingvoordelen heel goedkoop kunnen investeren in zonne-energie.

Op 19 november organiseerden we een excursie langs huizen met duurzame energie. We werden bij vijf huizen enthousiast verwelkomd. Alle eigenaren hadden zonnepanelen en meestal een zonnecollector, een zelfs met heatpipes.

De energiebesparing die de familie Van Kessel wist te realiseren was prachtig, maar het meest indrukwekkend was het geheel klimaatneutraal gerenoveerde huis van de familie Van Riemsdijk aan de Veerweg. Het verslag is nog niet klaar.

Winnaars Energiequiz Molenmarkt Wageningen

Transition Town Vallei presenteerde op de Molenmarkt een voedsel-energiequiz, waarin gevraagd werd hoeveel energie het kost om een kilo voedselproduct te maken en te vervoeren. In de kraam stonden allerlei producten afgebeeld op foto's met voor een aantal ervan de energie-inhoud. Voor enkele producten moest het gegokt worden. De acht deelnemers met de beste oplossingen kregen een zonne-auto uitgereikt.

De prijswinnaars van de energiequiz "Energie in voedsel". Transition Town Vallei maakte een quiz over de energie die het kost om voedsel te produceren en te vervoeren. Van een aantal producten werd de energie-hoeveelheid aangegeven, van andere moest het worden gegokt. De prijswinnaars wonnen een zonne-auto.

De productie van voedsel in verre landen en transport naar Nederland kost weliswaar veel energie, maar toch minder dan de verwarming van kassen in Nederland voor de teelt van groenten buiten het seizoen. Lokale volle gronds groente en vlees van vee gevoerd met lokaal gras en granen kost minder energie. En een paar dagen per week geen vlees is nog beter.

Wij adviseren daarom iedereen om twee dagen per week geen vlees te eten, maar een eiwitvervangend product, zoals tahoe met seizoensgroente. Dat spaart veel energie en is vaak nog goedkoper ook en op deze manier dragen we allemaal een steentje bij aan een klimaatneutraal Wageningen.

Rundvlees uit Brazilië kost het meeste energie, namelijk 59 kilo CO₂ in een kilo vlees. Dat komt doordat het kappen van oerwoud en het diepvriestransport naar Europa veel energie kost, bovenop de energie voor de productie van het vlees zelf. Nederlands rundvlees kost 16 kilo CO₂. De productie en het vervoer van melk kost 1 kilo CO₂. Omdat in 1 kilo kaas 9 liter melk wordt verwerkt, kost kaas 9 kilo CO₂. Komkommer en tomaat uit Nederlandse verwarmde kassen kost bijna 4 kilo CO₂, groente uit Zuid Europa kost 1,3 kilo CO₂.

Zonne-energie en (af)wasmachine

Op de excursie langs duurzame huizen zagen we een voorbeeld van een wasmachine die water verwarmt via de zonneboiler of gas, zonder dure hotfill. De familie Van Kessel heeft simpelweg een thermostaatkraan laten monteren bij de wasmachine, die ze daardoor kunnen vullen met water op de gewenste temperatuur. Het enige waar ze op moeten letten is dat na de inlaat van het water (3 minuten bij de start van het programma) de knop weer op de nulstand wordt gezet om niet onnodig warmwater voor het spoelprogramma te verbruiken. Eenzelfde toepassing is mogelijk bij een afwasmachine. Schijnt de zon te weinig dan wordt het water automatisch opgewarmd met behulp van gas, wat goedkoper is dan elektriciteit. Kortom, een besparing van energie van jewelste: per wasbeurt minimaal 2000 watt. Het wordt tijd dat de installateurs, producenten en promotoren van zonne-energie deze innovatieve oplossing standaard in hun aanbevelingen en aanpak meenemen. Zonne-energie wordt er nog aantrekkelijker door voor de consument!

Rijke eerste oogst uit de Eetbare Bostuin Pomonal

De laatste maanden hebben we volop hazelnoten, walnoten, appels en peren kunnen oogsten uit de eetbare tuin in de Pomona. Wijkcentrum de Pomhorst heeft de buurtkinderen hierbij betrokken door op woensdagmiddagen samen te plukken en te rapen. De kinderen zijn met een tas vol fruit en een recept voor stoofpeertjes naar huis gegaan. Op dit moment kun je nog stoofpeertjes rapen in de oude boomgaard langs het fietspad. De exacte locatie kun je vinden op het informatiebord bij de ingang van de tuin.

Verder is de werkgroep bezig met het opzetten van een eigen website over de eetbare tuin. Begin december gaat deze de lucht in. De website is onderdeel van de website www.depomona.nl. Deze site is het digitale buurtplein van de wijk, waarop buurtbewoners kunnen zien wat er in hun wijk gebeurt en eenvoudig kunnen reageren op het nieuws.

Op dit moment is het rustig in de tuin. Pas in het voorjaar zal er weer van alles te doen zijn. De werkgroep benut de wintertijd door met buurtbewoners verdere plannen voor de inrichting en het onderhoud nader uit te werken. Heb je belangstelling om mee te werken aan het onderhoud (en oogst) van deze eetbare tuin of wil je meer informatie? Mail dan naar bostuinpomonal@gmail.com.

Ideeën uit de ideeënmap

In onze regio zijn er talloze activiteiten, projecten en maatschappelijke organisaties die passen binnen de Transition Town gedachte. Vaak horen wij, dat het lastig is om voldoende menskracht bij elkaar te krijgen of dat er een lage opkomst is. Dus wil je je steentje bijdragen, neem eens een kijkje bij volgende initiatieven rondom voedsel:

Elke donderdagavond in wijkcentrum de Nude: eettafel Goed Gevoed (www.goed-gevoed.nl)

Lezingencyclus over duurzaam voedsel: Food, Farmers, Forks: elke dinsdagavond in november en december (www.st-otherwise.org)

Eet groente uit je eigen omgeving, door je bijvoorbeeld aan te sluiten bij de Nieuwe Ronde (www.denieuweronde.nl) of fiets eens langs zorgboerderij de Hoge Born (www.hogeborn.nl)

Permacultuurgroep werkt aan een demonstratietuin: vanaf nu iedere zaterdagmiddag vanaf 13:30

De permacultuurgroep heeft een goed eerste jaar achter de rug. Het was een groei-jaar in meerdere opzichten. De demonstratietuin laat nu een groot aantal permacultuur technieken zien. Hiervoor wordt verwezen naar eerder nieuwsbrieven en vooral de weblog: <http://ttpermatuin.wordpress.com/about/>, die heel goed wordt bij gehouden door Fiona en Tom. Ook het aantal bezoekers en belangstellenden is geleidelijk toegenomen, op vrijwel iedere zaterdag was nu wel een groepje bezoekers te zien die vakkundig door Fiona werden ingelicht en rond geleid. Tenslotte zijn we in spannende afwachting of de gemeente ons plan goedkeurt om van een 4-tal volkstuinen een aanééngesloten geheel te maken zodat we op een behoorlijk stuk land onze perma demonstratietuin kunnen inrichten. Bovendien zijn er al veel belangstellenden om op dit stuk land een eigen perma-plotje in te richten.

Omdat het vroeg donker wordt is onze werkdag nu alleen op zaterdag, en wel vanaf ongeveer 13:30. Verder willen we in de winter een aantal avonden over permacultuur organiseren, hierover volgt nader bericht.

Wat zijn de verschillen tussen permacultuur en biologische landbouw?

- Permacultuur is vooral een ontwerp systeem, met als doel zo veel mogelijk gebruik te maken van natuurlijke processen en energie, en zo min mogelijk arbeid;
- Perma streeft naar zero-afval, dus alle afval wordt hergebruikt en er is geen vervuiling van bodem of water;
- Perma streeft naar het imiteren van ecologische processen, dus er is geen kale grond, optimale diversiteit, natuurlijke gewasbescherming. Je zal zelden gewassen in rijtjes zien.
- Een permacultuur tuin is zo ontworpen dat maximaal gebruik wordt gemaakt van natuurlijke energie: zon, water, bescherming tegen wind, helling.
- Permacultuur levert voedsel aan mensen, maar ook aan de lokale dieren en planten.

Zelf aan de slag? De initiatiefgroep van TT Vallei helpt je graag!

We kunnen bijvoorbeeld voor jou een informatie avond over TT organiseren, helpen om een nieuw projectidee (eetbare tuin in je buurt, housegreening party, repair cafe etc.) verder uit te werken, of het opzetten van een kerngroep in de naaste omgeving van Wageningen ondersteunen. Mocht je hier behoefte aan hebben, laat het ons weten via ttvallei@gmail.com!

Contactpersonen/ coördinatie:

Jan Joost Kessler, voorzitter, coördinator werkgroep permacultuur, jjkessler@planet.nl, tel. 0317 426640.

Esther Schoenmaker, secretaris, coördinator werkgroep eetbare stad Pomonal, tel. 06 11136562

Wim Haver, coördinator werkgroep energie, tel. 06 16484728

Leo Ros, penningmeester

Jeanine Verhagen, algemeen bestuurslid

E-mail: tvallei@gmail.com

Website: <http://vallei.transitiontowns.nl>